

Домашно бр. 3
OWL

А) Домашна задача

1. Што е онтологија, а што јазик за опис на онтологија?

Онтологија е начин да се репрезентира знаење за одреден домен и врските помеѓу ентитетите во тој домен. Се користи во семантички веб.

Јазик за опис на онтологија е формален јазик што се користи за изградба на онтологии.

2. Нацртајте го односот / компатибилноста на OWL класи и својства со RDF/RDFS.

OWL е поекспресивен и изграден е на врвот на RDF и RDFS, овозможува дефинирање побогати ограничувања и односи помеѓу класите и својствата. OWL онтологиите може да вклучуваат RDF и RDFS statements, бидејќи OWL е продолжение на RDF.

3. Наведете ги различните типови својства кои постојат во OWL.

- Object Properties,
- Datatype Properties,
- Transitive Properties,
- Symmetric Properties,
- Functional Properties,
- Inverse Functional Properties

4. Напишете примери за дефинирање класа и релација во OWL. Нека класата има суперкласа, а релацијата нека биде инверзна на друга релација. Користете Turtle синтакса.

```
:Person a owl:Class ;  
    rdfs:label "Person" .
```

```
:Car a owl:Class ;  
    rdfs:label "Car" .
```

```
:hasCar a owl:ObjectProperty ;  
    rdfs:label "hasCar" ;  
    rdfs:domain :Person ;  
    rdfs:range :Car .
```

```
:ownedBy a owl:ObjectProperty ;  
    owl:inverseOf :hasCar ;  
    rdfs:label "ownedBy" ;  
    rdfs:domain :Car ;  
    rdfs:range :Person .
```

5. Како се дефинираат ограничувања кај класите во OWL? Напишете еден пример за дефинирање ограничувања кај една OWL класа.

```
:Person a owl:Class ;  
  rdfs:label "Person" .
```

```
:Car a owl:Class ;  
  rdfs:label "Car" .
```

```
:hasCar a owl:ObjectProperty ;  
  rdfs:label "hasCar" ;  
  rdfs:domain :Person ;  
  rdfs:range :Car .
```

```
:ownedBy a owl:ObjectProperty ;  
  owl:inverseOf :hasCar ;  
  rdfs:label "ownedBy" ;  
  rdfs:domain :Car ;  
  rdfs:range :Person .
```

```
_:x0 rdf:type owl:Restriction ;  
  owl:onProperty :ownedBy ;  
  owl:cardinality 1
```

Б) Практична задача

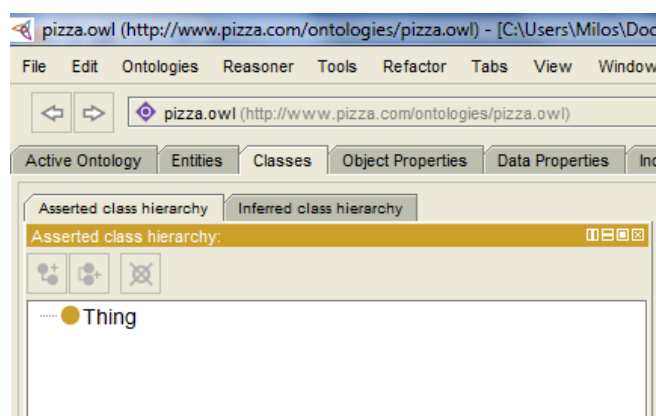
Вовед

Protégé е бесплатна, open-source платформа за креирање модели на домени и апликации со бази на знаење, базирани на онтологии. Protégé нуди поддршка за развој на секаков вид онтологии: колекции од хиерархиски поврзани термини, класификации, шеми на бази на податоци, итн.

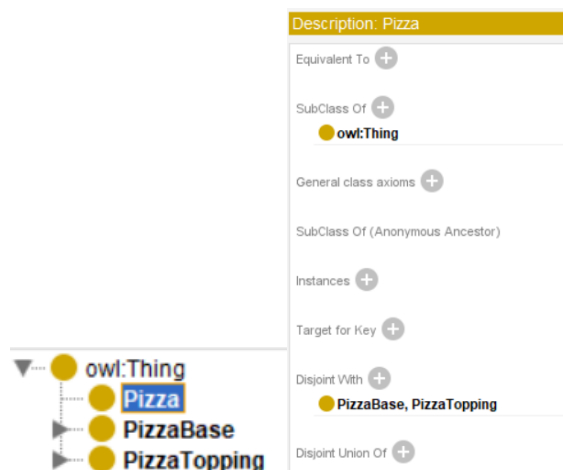
1. Стартувајте го Protégé. Креирајте нова OWL онтологија:
 - a. Ontology URI: <http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl>
 - b. Локација: MyDocuments/WBS/pizza.owl

I. Дефинирање на класите во онтологијата

2. Отворете го табот Classes. Празното дрво на класи содржи само една класа, наречена owl:Thing, која е суперкласа на сите класи (Слика 1). Креирајте подкласи Pizza, PizzaTopping и PizzaBase. Сите се подкласи на owl:Thing. ✓

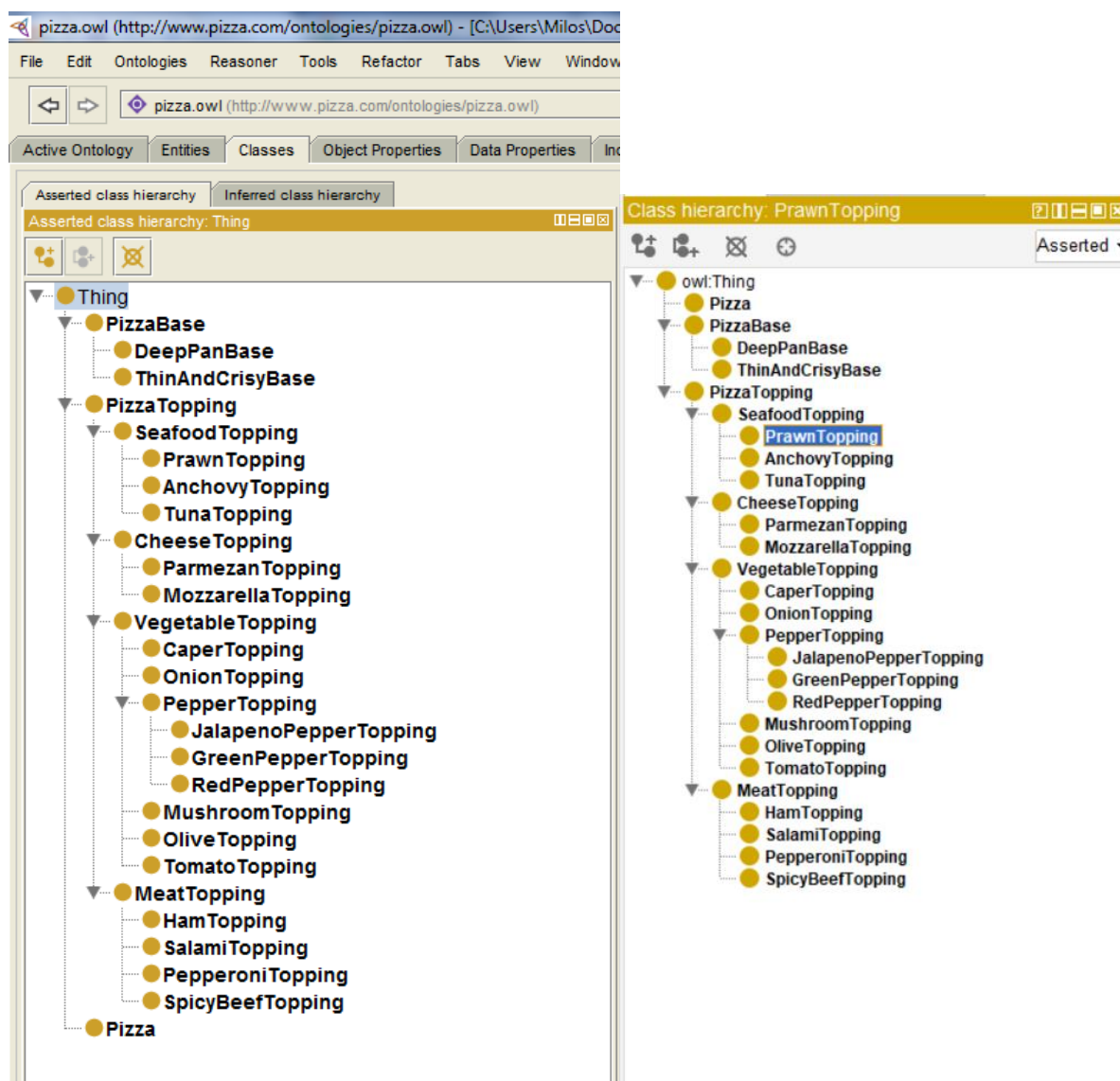
Слика 1

3. Дефинирајте ги трите класи Pizza, PizzaTopping и PizzaBase како дисјунктни (disjoint). За оваа цел селектирајте една од класите и до десниот дел од интерфејсот изберете “Disjoint classes”, со клик на знакот „+“. За секоја од класите дефинирајте ги останатите две како дисјунктни со неа. ✓

Напомена: за побрзо дефинирање на дисјунктни класи (особено кога нивниот број е голем) направете multiple селекција на сите останати класи. На тој начин сите ќе станат дисјунктни. ✓

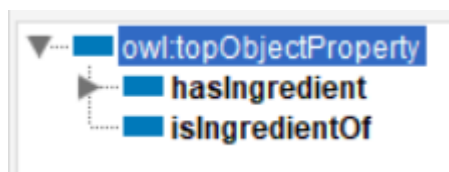
4. Креирајте ги класите ThinAndCrispyBase и DeepPanBase како подкласи на PizzaBase. Дефинирајте ги овие две класи како дисјунктни. ✓
5. Креирајте ги подкласите MeatTopping, VegetableTopping, CheeseTopping и SeafoodTopping како подкласи на PizzaTopping. Дефинирајте ги овие класи како дисјунктни. ✓
6. Во рамките на класата MeatTopping додадете ги следниве дисјунктни подкласи: SpicyBeefTopping, PepperoniTopping, SalamiTopping и HamTopping. ✓
7. Во рамките на класата VegetableTopping додадете ги следниве дисјунктни подкласи: TomatoTopping, OliveTopping, MushroomTopping, PepperTopping, OnionTopping и CaperTopping. ✓
8. Во рамките на класата PepperTopping додадете ги следниве дисјунктни подкласи: RedPepperTopping, GreenPepperTopping и JalapenoPepperTopping. ✓
9. Во рамките на класата CheeseTopping додадете ги следниве дисјунктни подкласи: MozzarellaTopping и ParmezanTopping. ✓
10. Во рамките на класата SeafoodTopping додадете ги следниве дисјунктни подкласи: TunaTopping, AnchovyTopping и PrawnTopping. ✓
11. После овие точки, вашата онтологија треба да изгледа како на Слика 2. Доколку имате грешки, вратете се назад на соодветниот чекор и отстранете ги. ✓

Слика 2

II. Дефинирање на релациите (својствата) во онтологијата

12. Префрлете се во табот Object Properties. Кликнете на копчето Add Property и додадете објектно својство со име hasIngredient. ✓

13. Селектирајте го својството hasIngredient. Додадете му ги подсвојствата hasTopping и hasBase. ✓
14. Креирајте ново објектно својство, isIngredientOf. Во десниот дел од интерфејсот додадете информација дека ова својство е инверзно на својството hasIngredient. За таа цел искористете го копчето „+“ до опцијата Inverse properties. Со ова дефинираме дека својствата hasIngredient и isIngredientOf се инверзни меѓу себе. ✓

Description: hasIngredient

Equivalent To +

SubProperty Of +

Inverse Of +

isIngredientOf

15. Креирајте ги својствата isBaseOf и isToppingOf како подсвојства на isIngredientOf. Дефинирајте ги како инверзни својства на hasBase и hasTopping, соодветно. ✓

Description: hasBase	Description: hasTopping
Equivalent To +	Equivalent To +
SubProperty Of + hasIngredient	SubProperty Of + hasIngredient
Inverse Of + isBaseOf	Inverse Of + isToppingOf

16. Селектирајте го објектното својство hasIngredient. Дефинирајте го како транзитивно својство, преку селектирање на check box-от даден во Characteristics (во средина на интерфејсот). ✓

Characteristics: h ? 1 2 3 4 5 6

☐ Functional

☐ Inverse functional

☒ Transitive

☐ Symmetric

☐ Asymmetric

☐ Reflexive

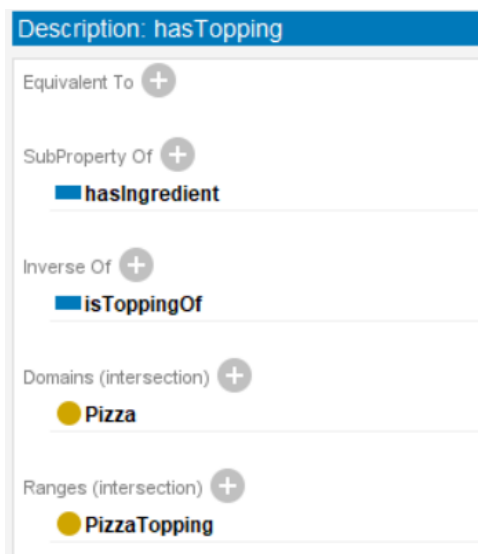
☐ Irreflexive

17. Дефинирајте го и својството isIngredientOf како транзитивно. ✓
18. Дефинирајте го својството hasBase како функционално својство. Што значи одредено својство да биде функционално? ✓
- Функционално својство е својство кое може да има само една единствена вредност у за секоја инстанца х.
19. Специфицирајте ги доменот и опсегот на својството hasTopping. Доменот ги одредуваше класите кои може да ги имаат овие релации, а опсегот ги одредување класите кои можат да бидат вредности на овие релации.

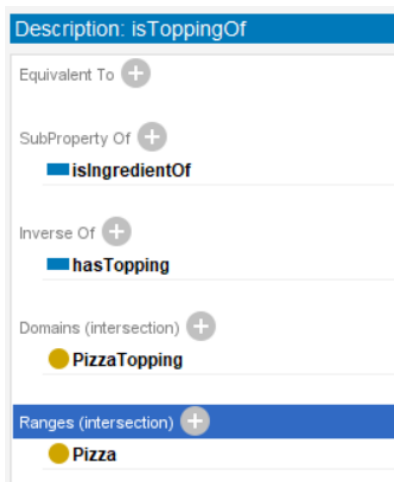
Кликнете на „+“ кај Domains (intersection) во делот Description (во десниот дел од интерфејсот). Во прозорецот кој ќе ви се појави, изберете го табот “Asserted class hierarchy”. Оттаму изберете ја класата Pizza како домен на својството hasTopping.

Аналогно на овие постапки, дефинирајте ја класата PizzaTopping како опсег (range) на својството hasTopping.

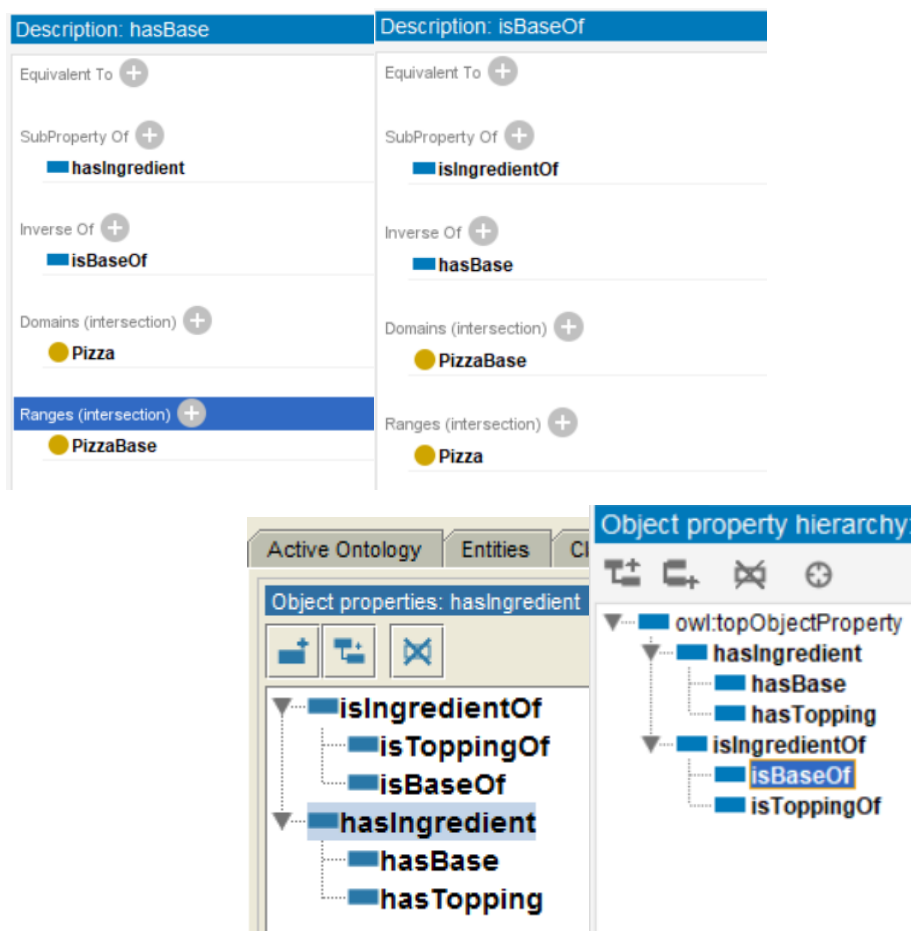
Ова означува дека својството hasTopping се однесува на инстанци од класата Pizza (доменот), а како вредност може да има инстанци од класата PizzaTopping (опсегот). ✓

20. Специфицирајте ги доменот и опсегот на својството isToppingOf. Поради тоа што својството е инверзно со hasTopping, доменот и опсегот на isToppingOf имаат обратни вредности од вредностите кај hasTopping својството. Тоа значи дека доменот на isToppingOf е PizzaTopping, додека пак опсегот е Pizza. ✓

21. Специфицирајте ги доменот и опсегот на својството hasBase и на неговото инверзно својство isBaseOf. Домен на hasBase е Pizza, а опсег е PizzaBase. Кај isBaseOf доменот и опсегот се обратни, односно PizzaBase е доменот, а Pizza е опсегот. ✓

Слика 3

22. Доколку правилно сте ги креирале релациите (својствата) во онтологијата, би требало да добиете изглед како на Слика 3. ✓

III. Дефинирање ограничувања во онтологијата

23. Дефинирањето на ограничувања за класите во една онтологија се прави со дефинирање на анонимни суперкласи. Инстанците од класата ќе мора да ги почитуваат овие ограничувања, за да бидат деца и на суперкласата.

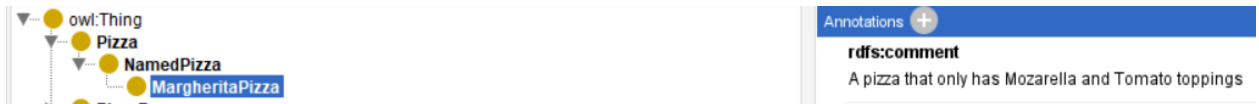
Вратете се назад на табот Classes и за класата Pizza дефинирајте ограничување дека нејзината релација hasBase треба да има барем една вредност (some) од PizzaBase. За да го направите ова, мора да додадете нова анонимна суперкласа за класата Pizza. Кликнете на „+“ веднаш до Superclasses. Од прозорецот одберете го табот “Object restriction creator”, во кој ќе дефинирате дека својството hasBase има тип на рестрикција Some (existential) кон класата PizzaBase. Кликнете ОК.

На овој начин, со помош на анонимна суперкласа дефинирајте ограничувања за класата Pizza. ✓

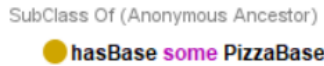

24. Во класата Pizza дефинирајте подкласа NamedPizza. Во NamedPizza дефинирајте подкласа MargheritaPizza. Додајте го следниот коментар кај MargheritaPizza: „A pizza

that only has Mozzarella and Tomato toppings“. Додавањето на коментар се прави со својството comment, во делот Annotations +. ✓

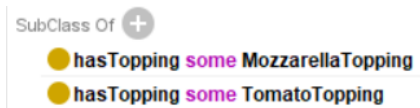
25. Каква вредност за „Inferred anonymous superclasses“ има класата MargheritaPizza? Зошто? ✓

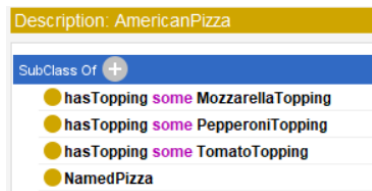
- Затоа што секоја инстанца од MargheritaPizza треба да го задоволува ограничувањето на предокот. Анонимно е затоа што толкувачот не создава посебна именувана класа за секое наследено ограничување за да ја одржи онтологијата поконцизна.

26. На сличен начин како кај точка 22, дефинирајте ограничувања за MargheritaPizza дека својството hasTopping мора да има someValueFrom од MozzarellaTopping. Каков запис има во полето Superclasses сега за MargheritaPizza?

Дефинирајте ограничување дека својството hasTopping мора да има и someValueFrom од TomatoTopping. ✓

27. Креирајте нова класа AmericanPizza, преку клонирање на класата MargheritaPizza. Тоа може да се направи со селектирање на MargheritaPizza и одбирање на опцијата “Edit – Duplicate selected class”. Кај AmericanPizza дефинирајте уште едно дополнително ограничување: додадете PepperoniTopping. ✓

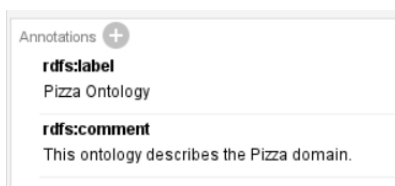

28. Дефинирајте ги AmericanPizza и MargheritaPizza како дисјунктни класи. ✓

IV. Дефинирање на детали за самата онтологија

29. Отворете го табот Active Ontology. Преку Annotations опцијата, додадете коментар (comment) со кој ќе ја опишете онтологијата и лабела (label) која ќе го означи името на самата онтологија (Pizza Ontology). ✓

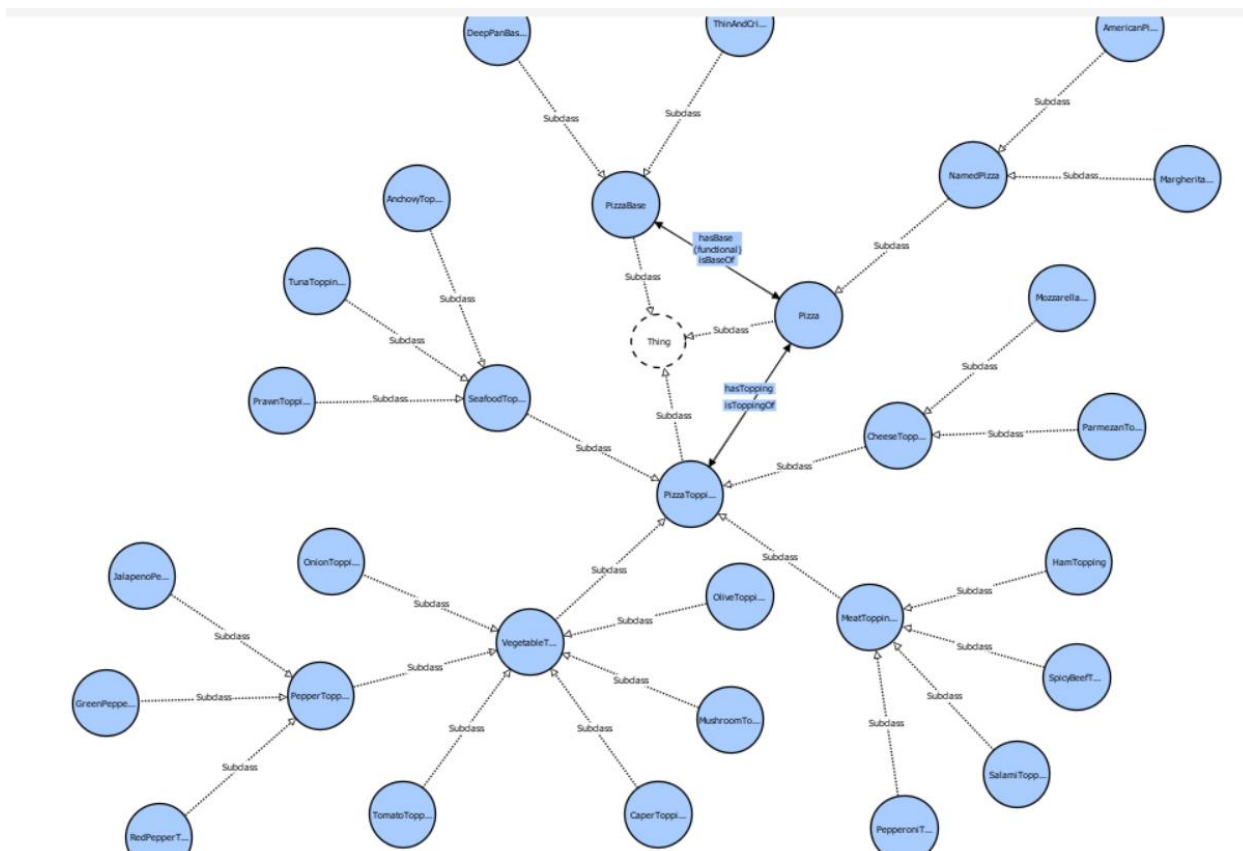
V. Визуелизација на онтологијата

[ProtégéVOWL](#) е додаток за Protégé кој овозможува визуелизација на онтологии, во форма на граф. За визуелизација, тој ја користи [VOWL v2](#) визуелната нотација за исцртување OWL онтологии.

Преземете го [ProtégéVOWL](#) додатокот и инсталирајте го според упатството на неговата веб страна.

30. Отворете го табот VOWL. Пробајте да ги разместите класите од онтологијата така што нивната хиерархиска структура ќе биде јасно видлива.

31. Разгледајте ги класите и нивната поврзаност со релации. Дали структурата одговара на она што го очекувавте додека ја креиравте онтологијата?

VI. Онтологијата како Turtle датотека

32. По default, онтологијата е креирана со OWL/XML синтакса. Искористете ја опцијата за избор на формат на онтологијата при Save As... и снимете ја онтологијата и како Turtle датотека (Pizza.ttl).

33. Отворете ја Turtle датотеката во текстуален едитор и разгледајте ги креираните тројки со кои е дефинирана онтологијата од вежбата.

@prefix : <http://www.semanticweb.org/korisnik/ontologies/2023/10/vbs_dom3/> .

@prefix owl: <http://www.w3.org/2002/07/owl#> .

@prefix rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#> .

@prefix xml: <http://www.w3.org/XML/1998/namespace> .

@prefix xsd: <http://www.w3.org/2001/XMLSchema#> .

@prefix rdfs: <http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#> .

@base <http://www.semanticweb.org/korisnik/ontologies/2023/10/vbs_dom3/> .

```
<http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl> rdf:type owl:Ontology ;
    rdfs:comment "This ontology describes the Pizza domain." ;
    rdfs:label "Pizza Ontology" .
```

#####

Object Properties

#####

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#hasBase

```
:hasBase rdf:type owl:ObjectProperty ;
    rdfs:subPropertyOf :hasIngredient ;
    owl:inverseOf :isBaseOf ;
    rdf:type owl:FunctionalProperty ;
    rdfs:domain :Pizza ;
    rdfs:range :PizzaBase .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#hasIngredient

```
:hasIngredient rdf:type owl:ObjectProperty ;
    owl:inverseOf :isIngredientOf ;
    rdf:type owl:TransitiveProperty .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#hasTopping

```
:hasTopping rdf:type owl:ObjectProperty ;
    rdfs:subPropertyOf :hasIngredient ;
    owl:inverseOf :isToppingOf ;
    rdfs:domain :Pizza ;
    rdfs:range :PizzaTopping .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#isBaseOf

```
:isBaseOf rdf:type owl:ObjectProperty ;
    rdfs:subPropertyOf :isIngredientOf ;
    rdfs:domain :PizzaBase ;
    rdfs:range :Pizza .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#isIngredientOf

```
:isIngredientOf rdf:type owl:ObjectProperty ,
    owl:TransitiveProperty .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#isToppingOf

```
:isToppingOf rdf:type owl:ObjectProperty ;
```

```
rdfs:subPropertyOf :isIngredientOf ;
rdfs:domain :PizzaTopping ;
rdfs:range :Pizza .
```

```
#####
```

```
# Classes
```

```
#####
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#AmericanPizza
```

```
:AmericanPizza rdf:type owl:Class ;
  rdfs:subClassOf :NamedPizza ,
    [ rdf:type owl:Restriction ;
      owl:onProperty :hasTopping ;
      owl:someValuesFrom :MozzarellaTopping
    ] ,
    [ rdf:type owl:Restriction ;
      owl:onProperty :hasTopping ;
      owl:someValuesFrom :PepperoniTopping
    ] ,
    [ rdf:type owl:Restriction ;
      owl:onProperty :hasTopping ;
      owl:someValuesFrom :TomatoTopping
    ] ;
  owl:disjointWith :MargheritaPizza ;
  rdfs:comment "A pizza that only has Mozzarella and Tomato toppings" .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#AnchovyTopping
```

```
:AnchovyTopping rdf:type owl:Class ;
  rdfs:subClassOf :SeafoodTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#CaperTopping
```

```
:CaperTopping rdf:type owl:Class ;
  rdfs:subClassOf :VegetableTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#CheeseTopping
```

```
:CheeseTopping rdf:type owl:Class ;
  rdfs:subClassOf :PizzaTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#DeepPanBase
```

```
:DeepPanBase rdf:type owl:Class ;
  rdfs:subClassOf :PizzaBase ;
  owl:disjointWith :ThinAndCrispyBase .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#GreenPepperTopping
:GreenPepperTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :PepperTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#HamTopping
:HamTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :MeatTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#JalapenoPepperTopping
:JalapenoPepperTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :PepperTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#MargheritaPizza
:MargheritaPizza rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :NamedPizza ,
        [ rdf:type owl:Restriction ;
          owl:onProperty :hasTopping ;
          owl:someValuesFrom :MozzarellaTopping
        ] ,
        [ rdf:type owl:Restriction ;
          owl:onProperty :hasTopping ;
          owl:someValuesFrom :TomatoTopping
        ] ;
    rdfs:comment "A pizza that only has Mozzarella and Tomato toppings" .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#MeatTopping
:MeatTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :PizzaTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#MozzarellaTopping
:MozzarellaTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :CheeseTopping ;
    owl:disjointWith :ParmesanTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#MushroomTopping
:MushroomTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :VegetableTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#NamedPizza
:NamedPizza rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :Pizza .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#OliveTopping
:OliveTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :VegetableTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#OnionTopping
:OnionTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :VegetableTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#ParmezanTopping
:ParmezanTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :CheeseTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#PepperTopping
:PepperTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :VegetableTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#PepperoniTopping
:PepperoniTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf :MeatTopping .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#Pizza
:Pizza rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf owl:Thing ,
        [ rdf:type owl:Restriction ;
          owl:onProperty :hasBase ;
          owl:someValuesFrom :PizzaBase
        ] .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#PizzaBase
:PizzaBase rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf owl:Thing .
```

```
### http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#PizzaTopping
:PizzaTopping rdf:type owl:Class ;
    rdfs:subClassOf owl:Thing .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#PrawnTopping

```
:PrawnTopping rdf:type owl:Class ;  
    rdfs:subClassOf :SeafoodTopping ,  
        [ rdf:type owl:Restriction ;  
          owl:onProperty :hasBase ;  
          owl:someValuesFrom :PizzaBase  
        ] .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#RedPepperTopping

```
:RedPepperTopping rdf:type owl:Class ;  
    rdfs:subClassOf :PepperTopping .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#SalamiTopping

```
:SalamiTopping rdf:type owl:Class ;  
    rdfs:subClassOf :MeatTopping .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#SeafoodTopping

```
:SeafoodTopping rdf:type owl:Class ;  
    rdfs:subClassOf :PizzaTopping .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#SpicyBeefTopping

```
:SpicyBeefTopping rdf:type owl:Class ;  
    rdfs:subClassOf :MeatTopping .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#ThinAndCrisyBase

```
:ThinAndCrisyBase rdf:type owl:Class ;  
    rdfs:subClassOf :PizzaBase .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#TomatoTopping

```
:TomatoTopping rdf:type owl:Class ;  
    rdfs:subClassOf :VegetableTopping .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#TunaTopping

```
:TunaTopping rdf:type owl:Class ;  
    rdfs:subClassOf :SeafoodTopping .
```

http://www.pizza.com/ontologies/pizza.owl#VegetableTopping

```
:VegetableTopping rdf:type owl:Class ;  
    rdfs:subClassOf :PizzaTopping .
```

```
#####
```

```
# General axioms
```

```
#####
```

```
[ rdf:type owl:AllDisjointClasses ;  
    owl:members ( :AnchovyTopping  
        :PrawnTopping  
        :TunaTopping  
    )  
] .
```

```
[ rdf:type owl:AllDisjointClasses ;  
    owl:members ( :CaperTopping  
        :MushroomTopping  
        :OliveTopping  
        :OnionTopping  
        :PepperTopping  
        :TomatoTopping  
    )  
] .
```

```
[ rdf:type owl:AllDisjointClasses ;  
    owl:members ( :CheeseTopping  
        :MeatTopping  
        :SeafoodTopping  
        :VegetableTopping  
    )  
] .
```

```
[ rdf:type owl:AllDisjointClasses ;  
    owl:members ( :GreenPepperTopping  
        :JalapenoPepperTopping  
        :RedPepperTopping  
    )  
] .
```

```
[ rdf:type owl:AllDisjointClasses ;  
    owl:members ( :HamTopping  
        :PepperoniTopping
```



```
        :SalamiTopping
        :SpicyBeefTopping
    )
].
```

```
[ rdf:type owl:AllDisjointClasses ;
  owl:members ( :Pizza
                  :PizzaBase
                  :PizzaTopping
                )
].
```

Generated by the OWL API (version 4.5.26.2023-07-17T20:34:13Z) <https://github.com/owlcs/owlapi>